

Małgorzata Mikołajczak
Komisja Polonistyk Zagranicznych przy KNoL PAN

Drogi Panie Profesorze,

proszę jeszcze, jeśli do końca stycznia mamy trochę czasu, o możliwość korekty "czeskiego" raportu. Wczoraj rozmawiałam ze studentką, która, jak się okazało, jest na Erasmusie w Bańskiej Bystrzycy i poprosiłam ją o pomoc w przygotowaniu ankiety dotyczącej tego ośrodka, będziemy więc mieli aktualne i z pierwszej ręki dane...

Serdecznie i z szacunkiem,
Małgorzata Mikołajczak

Sprawozdanie cząstkowe¹ dotyczące sytuacji polonistyki w Czechach i na Słowacji (rok akademicki 2012/2013)

Część I – CZECHY

(w oparciu o ankiety wypełnione przez przedstawicieli Uniwersytetu Ostravskiego w Ostrawie, Uniwersytetu im. F. Palackiego w Ołomuńcu, Uniwersytetu im. Karola w Pradze oraz na podstawie informacji ze stron internetowych Uniwersytetu w Lublanie i Uniwersytetu im. T. G. Masaryka w Brnie).

Studia polonistyczne w Czechach są umocowane na Wydziałach Filozoficznych i prowadzone pod auspicjami podlegających tym wydziałom Instytutów bądź Katedr Sławistyki, przy czym jednostkami bezpośrednio realizującymi kształcenie polonistyczne są: Zakład Polonistyki (Ostrava), Sekcja Polonistyki (Ołomuniec), Katedra Języka i Literatury Polskiej (Lublana), Zakład Języków i Literatur Zachodniosłowiańskich (Brno), Katedra Studiów Środkoeuropejskich (Praga).

Kursy języka polskiego oraz zajęcia z literatury polskiej oferują również Uniwersytet w Opatowie i Uniwersytet w Ústí nad Labem.

Polonistyki w Czechach ściśle **współpracują** z czeską rusycystyką (Ostrava, Ołomuniec), ukrainistyką (Ołomuniec), słowacystką (Praga, Lublana, Brno), hungarystką (Praga), także z innymi katedrami filologii obcych, z bohemistyką i historią (Ostrava). W ramach tej współpracy powstają np. wspólne projekty grantowe (Ołomuniec).

Podstawowy **profil badawczy** czeskiej polonistyki ma charakter filologiczny, zróżnicowany pod kątem indywidualnych zainteresowań pracowników. W Ołomuńcu dominuje literaturoznawstwo, w Ostrawie i Lublanie obok językoznawstwa i literaturoznawstwa uprawiana jest translatoryka, w Pradze – badania kulturowe. W podejmowanych obszarach

---

¹ Na ankietowe zapytanie odpowiedziały jedynie cztery południowe ośrodki: Uniwersytet Ostravski w Ostrawie, Uniwersytet im. F. Palackiego w Ołomuńcu, Uniwersytet im. Karola w Pradze oraz Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie.

badawczych równomiernie rozkłada się zakres problematyki „polskiej” (polonoznawczej), pogranicznej i komparatystycznej.

Aktualnie prowadzone **programy badawcze** (dostosowane do zainteresowań naukowych poszczególnych pracowników danego ośrodka) dotyczą następujących zagadnień:

Uniwersytet im. Karola w Pradze

Serbołużycanie oraz mniejszości narodowe na terenie Polski, Czech, Ukrainy (doc. PhDr Petr Kaleta, PhD)

Komunikacja kulturowa (medialny obraz świata), perswazja w języku, przekład, lingwistyka korpusowa (projekt Intercorp) (dr Renata Rusin Dybalska)

literatura i kultura żydowska, współczesna literatura polska (mgr Michala Benešová)

Uniwersytet Ostravski

Sytuacja językowa w czesko-polskim środowisku kościelnym na Zaolziu (2011-2012)

Językowy obraz „psa” w językach słowiańskich (2013)

Uniwersytet im. F. Palackiego w Ołomuńcu

Czesko-polskie centrum leksykograficzne (aktualny do roku 2014)

Historia i współczesność polonistyki w Ołomuńcu

Uniwersytety dla pogranicza (aktualny do roku 2015)

Uniwersytet im. T. G. Masaryka w Brnie i Uniwersytet w Lublanie

brak danych

Kadrę polonistyczną czeskich uniwersytetów tworzą głównie młodszy pracownicy (adiunkci, asystenci, lektorzy), profesorowie zatrudnieni są jedynie na Uniwersytecie Ostravskim (prof. dr hab. Mieczysław Balowski, prof. PhDr. Marta Pancikova, CSc., prof. PhDr. Jiri Damborsky, DrSc., profesor emerytowany) oraz w Ołomuńcu (prof. PhDr. Marie Sobotkova, CSc). Jest to kadra stosunkowo niewielka, złożona w równej mierze z językoznawców i literaturoznawców.

Większość ośrodków dysponuje **własną biblioteką polonistyczną** (przy zakładach i katedrach polonistycznych). Księgozbiory polonistyczne znajdują się także w bibliotekach wydziałowych i uniwersyteckich. Księgozbiory te są na bieżąco uzupełniane za sprawą współpracy z różnymi fundacjami (np. Semper Polonia) oraz z darczyńcami, jak

również poprzez zakupy z grantów naukowych. Dostrzegalnym brakiem SA luki w księgozbiorach, powstałe głównie w latach 80.

W ramach czeskiej polonistyki powstają **monografie, monografie zbiorowe, tomy pokonferencyjne, artykuły** publikowane w czasopismach krajowych (czeskich), polskich i innych, przeważnie w języku polskim, ale też w czeskim, rosyjskim i angielskim. Publikacje pokonferencyjne i dydaktyczne mają tu – podobnie jak w Polsce – charakter ograniczony ze względu na kryteria centralnego rejestru publikacji naukowych w Czechach, według których oba typy publikacji nie są punktowane.

Uniwersytet Ostravski wydaje własne pismo „*Studia slavica*”

Pracownicy czeskiej polonistyki uczestniczą w **konferencjach** naukowych organizowanych na terenie Czech, ale także Polski, Niemiec i Rosji. Organizowane są także konferencje własne o charakterze krajowym bądź międzynarodowym, np. w roku 2013 odbyła się na Uniwersytecie Karola w Pradze konferencja z okazji 90. rocznicy powstania praskiej polonistyki (konferencji towarzyszyła wystawa i publikacja monograficzna), Uniwersytet Ostravski organizuje cykliczne konferencje ph. *Polscy laureaci Nagrody Nobla* (cykl konferencji poświęconych polskim laureatom Nagrody Nobla w dziedzinie literatury oraz ich twórczości literackiej), coroczne międzynarodowe studenckie konferencje naukowe *Slavica luvenum*, coroczną konferencję *Dzień z przekładem*

Czeskie polonistyki aktywnie **współpracują z ośrodkami naukowymi w Polsce** na podstawie umów międzyinstytutowych, międzyuczelnianych oraz w ramach programu Erasmus, Ceepeus bądź wspólnych projektów (badawczych i konferencyjnych). W odniesieniu do poszczególnych ośrodków zakres współpracy jest zróżnicowany i przedstawia się następująco:

Uniwersytet Ostravski

Umowy bilateralne (np. Uniwersytet Opolski), współorganizacja konferencji (np. Uniwersytet Wrocławski), Erasmus (np. Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Uniwersytet im. Kardynała Wyszyńskiego, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Gdański, Akademia Techniczno-Humanistyczna Bielsko-Biała).

Uniwersytet im. Karola w Pradze

Współpraca w ramach programów Erasmus, Ceepeus bądź umów międzyuniwersyteckich, czy wspólnych projektów z Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Opolskim, Uniwersytetem im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Gdańskim, Uniwersytetem im. M. C. Skłodowskiej w Lublinie.

Uniwersytet im. F. Palackiego w Ołomuncu

Współpraca w ramach programu Erasmus z Akademią Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej, Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Pedagogicznym w Krakowie, Uniwersytetem Łódzkim, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II, Uniwersytetem Opolskim, Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu, Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Raciborzu, Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetem Wrocławskim.

Uniwersytet w Lublanie

Umowy bilateralne z Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Łódzkim, Uniwersytetem wrocławskim, Uniwersytetem Śląskim, Uniwersytetem Jagiellońskim, z Akademią Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej.

Uniwersytet im. T. G. Masaryka w Brnie

Umowy międzyinstytutowe z Instytutem Filologii Polskiej i Instytutem Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, z Instytutem Filologii Polskiej i Instytutem Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Umowy międzyuczelniane z Uniwersytetem wrocławskim, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Łódzkim, Uniwersytetem Śląskim, Uniwersytetem w Białymstoku.

Umowy w ramach programu Erasmus z Uniwersytetem Wrocławskim, uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Warszawskim, Akademią Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej, Uniwersytetem Zielonogórskim.

Studenci (dane na rok akademicki 2012/2013):

Uniwersytet Ostravski

Ok. 180 studentów (studia licencjackie/magisterskie/stacjonarne/niestacjonarne)

12 doktorantów (studia stacjonarne) + 4 doktorantów (studia niestacjonarne) – kierunek: Język polski

Uniwersytet im. F. Palackiego w Ołomuncu

Na studiach I stopnia ok. 40-50 studentów, na studiach II stopnia ok. 10 studentów, na studiach doktoranckich 9 studentów polonistów, łącznie slawistów 21

Uniwersytet im. Karola w Pradze

Aktualnie studiuje 25 studentów i 3 doktorantów. Liczba studentów związana jest z ustalonymi limitami przyjęć

Uniwersytet im. T. G. Masaryka w Brnie

brak danych

Uniwersytet w Lublanie

brak danych

Czeskie polonistki zdają się funkcjonować sprawnie, nie zgłaszają problemów dydaktycznych czy kadrowych, aktywnie współpracują z ośrodkami akademickimi w Polsce – zarówno na polu naukowym, jak i w obszarze wymiany stypendialnej. Badania polonistyczne szczególnie intensywnie rozwijają się na Uniwersytecie w Ostrawie i na Uniwersytecie im. F. Palackiego w Ołomuńcu, gdzie zainteresowanie studiami polonistycznymi utrzymuje się na stałym poziomie, a studentów przyciąga możliwość studiowania języka polskiego w kombinacji z innymi kierunkami. Tam, gdzie studia polonistyczne funkcjonują w ramach innych (niepolonistycznych) jednostek, np. na Uniwersytecie im. Karola w Pradze, dąży się do stworzenia studiów jednokierunkowych z określoną specjalizacją, a w związku z tym kładzie się nacisk na powiększenie wykwalifikowanej kadry pedagogicznej i zyskanie na ten cel odpowiednich środków finansowych. Zapewne warto byłoby wspomóc te działania.

Część II – SŁOWACJA

(w oparciu o ankietę dotyczącą Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie oraz na podstawie informacji ze stron internetowych Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie oraz Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy).

Studia polonistyczne na Słowacji istnieją w ramach Wydziałów Filozoficznych (Bratysława, Preszow) oraz Wydziału Humanistycznego (Bańska Bystrzyca) i prowadzone są pod auspicjami Katedry Sławistyki (Uniwersytet w Preszowie), Katedry Filologii Słowiańskiej (Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie), Katedry Języków Słowiańskich (Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy). W wymienionych ośrodkach nie występują oddzielne katedry polonistyki, ani polonistyczne studia filologiczne.

Na Uniwersytecie w Bratysławie **język polski nauczany jest** jako przedmiot kierunkowy na studiach przekładoznawczych (w ramach kierunku „przekład i tłumaczenie ustne”), jako przedmiot kierunkowy na (możliwość wyboru spośród 4 języków obcych) na studiach środkowoeuropejskich i jako przedmiot fakultatywny dla studentów innych kierunków. Na Uniwersytecie w Preszowie nauczanie języka polskiego jest odbywa się na stopniu magisterskim w ramach kończącego się kierunku sławistyka (jednolite studia nienauczycielskie) oraz na studiach licencjackich w ramach nowego kierunku – studia

środkowoeuropejskie, w ramach których studiowane są takie przedmioty, jak współczesny język polski, lektorat (język polski i drugi język do wyboru) komunikacja językowa (język polski i drugi język do wyboru). Na Uniwersytecie w Bańskiej Bystrzycy kształcenie polonistów ukierunkowane jest głównie na pracę przekładową.

Wśród **pracowników słowackich polonistyk** znajdują się wykładowcy z Polski, brakuje jednak – jak się zdaje – wyspecjalizowanej kadry samodzielnych pracowników, większość wykładowców to adiunkci ze stopniem doktora i magistra.

Polonistyki **nastawione są głównie na kształcenie** (nauczanie języka polskiego), brakuje danych dotyczących prowadzonych badań. Polonistyka w Bratysławie, która jako jedyna odesłała wypełnioną ankietę, nie realizuje aktualnie żadnych programów badawczych. W wypadku bratysławskiej polonistyki **niewielki jest też zakres współpracy** z ośrodkami naukowymi w Polsce – ma ona jedynie umowy w ramach Erasmusa z Uniwersytetem Jagiellońskim i z Uniwersytetem Łódzkim. Lepsza wydaje się sytuacja Uniwersytetu w Preszowie, który ma umowy bilateralne m.in. z Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Jagiellońskim, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II, Uniwersytetem M.-C. Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Nie mamy analogicznych danych na temat innych słowackich polonistyk.

Studenci (dane na rok akademicki 2012/2013)

Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie

11 studentów (obecnie funkcjonuje jedynie I i II rok studiów magisterskich; nabór na I rok studiów licencjackich w roku akademickim 2013 / 2014), 2 doktorantów

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

ok. 60 osób na wszystkich latach

Uniwersytet w Preszowie

brak danych

Na podstawie szczątkowych danych trudno wnioskować na temat kondycji słowackiej polonistyki, niemniej można przypuszczać, że jej sytuacja jest dość zróżnicowana. W miarę prędko zdaje się funkcjonować polonistyka w Preszowie (istniejąca od roku 1969) oraz w Bańskiej Bystrzycy, w której koordynatorem programu studiów polonistycznych jest prof. dr hab. Urszula Żydek-Bednarczuk (równocześnie wykładowca Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), a członkami kadry naukowej są polscy wykładowcy. Trudniejsza jest sytuacja polonistów w Bratysławie – brakuje tam pracownika naukowego z tytułem co najmniej doktora habilitowanego, co pociąga za sobą problem przyszłej akredytacji; ponadto nie realizuje się tam (co zadeklarowano w ankiecie) żadnych programów badawczych.

Można założyć, że w odniesieniu do słowackiej polonistyki aktualne są wnioski postawione w raporcie dotyczącym polonistyki wschodnich. Przy czym należy podkreślić, że rzetelna ocena zarówno sytuacji polonistyki w Słowacji, jak i w Czechach, wymaga zebrania większej ilości informacji i szerszego, pogłębionego opisu. Dopiero taki opis pozwoli rozpoznać potrzeby południowych przygranicznych polonistyki i zaproponować ewentualne działania wspomagające.